

ખરાખરીના ખેલ

–પોપટલાલ મંડલી

એ દીવસોમાં ઝવેરચંદ મેઘાણીનું 'સૌરાષ્ટ્ર' કાર્યાલય રાતદીવસ ધમધમતું હતું. એ લોકસાહીત્યના પ્રખર લેખક અને સંશોધક હતા. એક દીવસ એમના કાર્યાલયે નજીકમાં આવેલા નાગનેશ ગામથી બે માણસો હાંફળાફાંફળા થતાં મળવા આવ્યા.

વાત જાણે એમ બની હતી કે નાગનેશ ગામને ઝાંપે એક દીવસ જાસા-ચીઢી બંધાઈ હતી. બપોર સુધીમાં તો એ ચીઢી છોડીને વાંચવાની કોઈએ હીમ્મત કરી નહોતી; પણ રોંઢા ટાણે બેત્રણ જવાનીયાએ હીમ્મત કરી એ છોડી ને વાંચી તો બધા ફફડી ઉઠ્યા હતા. બહારવટીયાઓએ જાસો આપ્યો હતો કે 'આજ રાતે અમે તમારું નાગનેશ ભાંગવાના છીએ. ભડના દીકરા હો તો આવી જજો સામા.'

નાગનેશના રહીશો તો આ સાંભળી ભયભીત બની ગયા. આમ તો ખોબા જેવડું ગામ, બંદુક લઈને બહારવટીયા સામે ઉભું રહે એવું કોઈ નહોતું. વળી વઢવાણ ઘણું દુર પડ્યું. ત્યાં ખબર આપવા જવાનો સમય જ નહોતો.

હવે શું કરવું ! ગામના લોકો મુંઝાયા.

ગામલોકો ભેગા થઈને સંતલસ કરવા લાગ્યા. એક અનુભવીએ કહ્યું, 'મારું કહેવું તમે ધ્યાન પર લો તો પેલા છાપાવાળાને કાને વાત નાંખીએ તો ?'

આ સાંભળીને બેત્રણ જણ તો ખી....ખી... હસી પડ્યા. કહેવા લાગ્યા, 'અરે ભલા માણસ ! કોઈ નહીં ને તમને છાપાવાળા યાદ આવ્યા ? એનું કામ તો કલમ ચલાવવાનું. બંદુકથી તો ડરે. સુંવાળી જાત. એમનું કામ નહીં.'

આખરે ચર્ચા-વીચારણાને અન્તે રાણપુર છાપાવાળા ઝવેરચંદભાઈને મળવાનું થયું. ઝવેરચંદભાઈએ નાગનેશથી આવેલા બે ભાઈઓને કાર્યાલયમાં બોલાવ્યા. સ્નેહભીનો મીઠો આવકારો આપતાં ઝવેરચંદભાઈ બોલ્યા, 'આવો, સાંજનો સમય કેમ લેવો પડ્યો ? બોલો.'

‘બાપુ, એક વાત કહેવા આવ્યા છીએ. વાત બહુ જ ખાનગી છે. અમારા ગામ નાગનેશને આજે રાતે ભાંગવાના છે. તે બાબતથી જાસા-ચીઠી છે.’ આમ કહીને તે ચીઠી ઝવેરચંદભાઈના હાથમાં મુકી.

ચીઠી વાંચી ઝવેરચંદભાઈ વીચારમાં પડી ગયા. થોડી વારે કહેવા લાગ્યા, ‘આ ચીઠી તમને ક્યારે મળી?’

‘આમ તો આ ચીઠી ઝાડુવાળાએ જોઈ હતી. તેણે ગામને જાણ કરી; પણ તે છોડવાની કોઈએ હીમ્મત કરી નહીં. બપોરે બેત્રણ જવાનીયાઓએ હીમ્મત દાખવીને છોડી કે અમે તે લઈ તમારી પાસે આવ્યા છીએ.’

‘વઢવાણ જાણ કેમ ન કરી ?’

‘વઢવાણ જઈને પાછા આવવાનો સમય જ નહોતો ને વળી પાછળથી જાણ થાય તો બહારવટીયા એના કુટુંબના જ કટકા કરી નાખે ને !’

‘ગામમાં કોઈ હથીયાર પકડે એવું નથી ?’

‘ના બાપુ, કોઈનામાં હામ નથી. બહારવટીયાનું નામ સાંભળતાં જ બધા થરથર ધ્રુજે છે.’

‘તો પછી હવે શું કરશો ?’

‘બાપુ, અમારાથી તો કાંઈ બની શકે એમ નથી. તમે ઉગારો તો જ ઉગરીએ.’

પળવાર તો મેઘાણી વીચારમાં ગરકાવ થઈ ગયા !

‘તમે ઉગારો તો જ ઉગરીએ’ એ શબ્દો એમના હૃદયમાં તીરની જેમ ખુંપી ગયા. મગજ એમનું શૌર્ય અને સાહસથી છલકાવા લાગ્યું. એમનાં રુંવાડાં ખડાં થઈ ગયાં. ફડાક દઈને ઉભા થઈ ગયા ને બોલ્યા, ‘ચાલો ત્યારે, હું આવું છું.’

આ સાંભળીને પેલા તો સ્તબ્ધ થઈ ગયા ! એમની મુર્તિમંત વીરતા કહેતી હતી કે ‘કાં ગામનું રક્ષણ કરીશ કાં ખપી જઈશ.’

મેઘાણીને લાગ્યું કે આ લોકોને શંકા છે એટલે બોલ્યા, ‘મીત્રો, વીરતાની વાતો ઘણા દીવસો લખી છે. ખાંભીઓને વાચા આપી છે. શહાદતનાં ગીતો ગાયાં છે. આજે તો શહીદ બનવું છે. વીરતા આચરી બતાવવી છે.’

બુકાની બાંધીને ત્રણે જણા અંધારું થવા માંડ્યું ત્યાં ઝપાટાબંધ નાગનેશ આવ્યા ને ચોરે ચડી ગયા. પેલા બે નાગનેશવાસીઓને કહ્યું, 'ગામમાંથી જેટલા મળે તેટલા આદમીઓને ચોરે મોકલી દેજો.'

ગામમાં જાણ થઈ કે રાણપુરથી છાપાવાળા આવીને ભરી બંદુકે ચોરે બેઠા છે. ત્યારે તો ઘડીક ગ્રામવાસીઓને શુરાતન ચડ્યું. દસ-બાર આદમી ચોરે આવીને બેઠા. પણ વધતા જતા અંધકારને ઓથે આવેલા પાછા જતા રહ્યા ને હવે મેઘાણીભાઈ એકલા જ ચોરે બેઠા હતા. એવામાં મધરાત થઈ. ગામના ઝાંપે દસ-બાર ઓળા દેખાયા. તેઓ ચોરીછુપીથી ગામ ભણી આવતા હતા. મેઘાણીએ દુરથી પડકાર કર્યો : 'ખબરદાર ! ખબરદાર !!'

સાવજની ડણક જેવો અવાજ સાંભળીને બહારવટીયાઓ હબક ખાઈ ગયા. 'ડગલુંયે આગળ વધ્યા છો, તો આ કાળોતરી તમારી સગી નહીં થાય.'

એમણે ઝાંપા તરફ ભડાકો કર્યો. બહારવટીયાઓએ વીચાર્યું કે, ચોરામાં ઢગલો જણા છે. બધા ભરી બંદુકે છે એટલે એ બધા ધીરેધીરે પાછા હટવા લાગ્યા.

આખી રાત મેઘાણીભાઈ ભરીબંદુકે ચોરે બેસી રહ્યા. સવાર થયું. ગામવાસી જાગ્યા.

ગામવાસીઓની આવી કાયરતા બદલ એક પણ શબ્દ કહ્યો નહીં. દુઃખી હૃદયે મુંગે મોઢે ચોરેથી ઉતરી રાણપુર આવીને નીજ કાર્યાલયમાં કામમાં પરોવાઈ ગયા.

-પોપટલાલ મંડલી

(જુન-૨૦૧૫ના 'અખંડ આનંદ' માસીકનાં પાન ૬૩-૬૪ ઉપરથી લેખકશ્રીની પરવાનગીથી સાભાર..)

લેખકસમ્પર્ક:

પોપટલાલ મંડલી

54-55, મંગલમુર્તી સોસાયટી, લહેરી ફાર્મની સામે, વટવા, અમદાવાદ-382 440

મોબાઈલ : 99131 74700

@@@

'સન્ડે ઈ.મહેફીલ' – વર્ષ : બારમું – અંક : 357 – 18 September, 2016

'ઉંઝાજોડણી'માં અક્ષરાંકન : ઉત્તમ ગજ્જર uttamgajjar@gmail.com

@@@

: આનન્દ વીશેષ :

અમને જણાવતાં ખુબ જ ખુશી થાય છે કે રતીલાલ ચંદરયાના લાડકા સન્તાન જેવો અને ડીજીટલ યુગમાં ગુજરાતી ભાષાને એક આગવી ઓળખ પ્રસ્થાપીત કરી આપનાર, ગુજરાતી ભાષા અને ગુજરાતીઓને મળેલો આ ઈ.શબ્દસંગ્રહ 'લેક્સીકોન', આજે ચાર કરોડ કરતાં વધુ મુલાકાત મેળવી ચુક્યો છે..

બનવા જોગ છે કે ગુજરાતી, હિન્દી, મરાઠી ભાષાઓના શબ્દાર્થ શોધકોને એ ભારે ઉપયોગી જણાયો હોય. હજી પણ એને વધુ સમૃદ્ધ અને લોકોપયોગી બનાવવાના અમારા પ્રયાસ જારી છે..

હૃદયસ્થ રતીકાકાનાં સન્તાનોનો તેમાં સબળ સહકાર મળી રહ્યો છે તે કહેતાં અમે ગૌરવ અનુભવીએ છીએ..

&&&

Have you ever visited 'gujaratlexicon' ?

More than 3,26,85,000 Gujarati Language lovers have visited

<http://www.gujaratlexicon.com>

More than 64,61,000 have visited Digital Bhagwadgomandal

<http://www.bhagwadgomandal.com>

More than 8,71,000 have visited Lokkosh

<http://lokkosh.gujaratilexicon.com>

More than 3,76,000 have visited Global-Gujaratilexicon

<http://global.gujaratilexicon.com>

